

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Лела Вуковић

Иновативни модели наставе и учења и обезбеђење квалитета рада средње школе

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">1. Датум и орган који је именовео комисију 16. 06. 2017. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. др Оливера Кнежевић Флорић, редовни професор, ужа научна област Педагогија, 29.10.2013., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, председник 2. др Светлана Костовић, редовни професор, ужа научна област Педагогија, 28.03.2013., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, ментор 3. др Милка Ољача, професор емеритус, ужа научна област Педагогија, 21.05.1992., Филозофски факултет у Новом Саду, члан 4. др Радмила Бодрич, ванредни професор, ужа научна област Англистика, 21.03.2012., Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, члан
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Лела (Боривоје) Вуковић2. Датум рођења, општина, држава: 12.08.1972. Мостар, Република Босна и Херцеговина3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, Енглески језик и књижевност, Мастер академске студије-Менаџмент у образовању (АЦИМСИ), Универзитет у Новом Саду4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2013., Докторске академске студије методике наставе
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Иновативни модели наставе и учења и обезбеђење квалитета рада средње школе
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Дисертација Леле Вуковић припада друштвено-хуманистичкој научној области и написана је у

складу са стандардним форматом истраживачког рада из ових области.

Написана је на српском језику, а извод је дат на српском и на енглеском језику. Дисертација садржи 207 страница куцаног текста, а састоји се од 8 поглавља и 36 потпоглавља, у дисертацији се налази 5 графикана, 25 табела и 8 прилога.

У дисертацији је сагледан компетенцијски приступ у оквиру нове образовне парадигме, у смислу различитих могућности релевантних иновативних модела наставе да допринесу преобликовању дидактичко-методичке организације наставе и у том правцу обезбеде оствареност стандарда квалитета рада школе на линији усмерености ка пројектованим исходима поучавања и учења.

Настава усмерена на ученика, представља референтни дидактичко методички оквир програма RWCT, (срп. „Читањем и писањем до критичког мишљења“) у односу на који су мерени показатељи остварености стандарда квалитета у релевантним областима и то: настава и учење, образовна постигнућа ученика и подршка ученицима, а на основу самовредновања ученика и наставника средње школе.

У уводном делу (УВОД од 17-25.стр.) представљени су конструктивистички приступ и савремене теорије учења на поларитету традиционалне и савремене наставе, како би се поставио теоријски референтни оквир истраживачког нацрта, са фокусом на концепт *наставе усмерене на ученика*.

Теоријски део дисертације (I ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ИСТРАЖИВАЊУ од 25-78.стр.) представљен је кроз **четири** поглавља:

У првом, *Традиционални и савремени приступ настави: од поучавања ка учењу* (од 25-34.стр.), кандидаткиња даје осврт на традиционалну и савремену наставну парадигму кроз приказ варијабли које дефинишу промену парадигме у подручју наставног процеса, процеса учења, улоге ученика, улоге наставника и компетенцијског приступа-исходишта процеса поучавања и учења у савременој школи.

У другом, *Настава усмерена на ученика-референтни дидактичко методички оквир програма RWCT* (од 34-42. стр.) дати су познати дидактичко методички сценарији наставе/учења кроз поглавља: *Кооперативно учење/настава у оквиру програма RWCT*, *Пројектна метода и програм RWCT* и *Тимска настава у оквиру програма RWCT*, како би се карактеристике иновативног модела RWCT ставиле у релацију са већ утемељеним наставним концептима, кооперативном наставом, пројектном методом и тимском наставом, респективно и како би се теоријски заокружио приступ *наставе усмерене на ученика*, као иманентне карактеристике наведених наставних стратегија.

У трећем, *Иновативни модели наставе и учења* (од 46-67.стр.) кандидаткиња је представила термилошка разграничења појмова наставне методе и иновативног модела наставе, а потом је дала приказ основних карактеристика два, према изворном настајању пројекта наставе и то, Активно учење/настава и RWCT (енг. Reading and Writing for Critical Thinking и срп. „Читање и писање до критичког мишљења“). У оквиру овог поглавља, дата су и следећа потпоглавља: *EPP структура наставе за учење и поучавање*, *Технике програма RWCT* и *Евалуативни аспект програма RWCT*, како би се представиле разликовне димензије поучавања и учења на путу утемељења атрибутивног својства синтагме-иновативни модел наставе и програма RWCT-а.

У четвртом, *Преглед резултата изабраних истраживања* (од 78-104.стр.), кандидаткиња је дала исцрпан и релевантан преглед изабраних истраживања код нас и у другим земљама, а која су према карактеру била квантитативна или квалитативна педагошка истраживања димензија програма RWCT и одређених компетенцијских карактеристика наставника и ученика у наставном процесу.

Методолошки део дисертације (II МЕТОДОЛОШКА ОРИЈЕНТАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА од 104-112.стр.) кандидаткиња је представила кроз релевантно дефинисање предмета и проблема истраживања, циља и карактера истраживања, задатака, основне и посебне хипотезе истраживања, метода и описа узорка истраживања, техника и инструмента (уз релевантна тумачења адаптације инструмента), потом факторску анализу инструмента и навођења основних метода статистичке обраде који су примењени у валидацији и анализи добијених података.

У трећем делу дисертације, (III РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА од 114-135.стр.) представљен је узорак истраживања (од 114-116 стр.) дескриптивном методом, потом су наведени и описани методи обраде података. (116-118.стр.) У овом делу дисертације дата је *Анализа главних компоненти упитника за наставнике* (од 118-125.стр.) према којој су дефинисане и именоване матрице склопа/компетенције које су биле испитиване у односу на присуство/одсуство утицаја независних варијабли/карактеристика иновативног модела RWCT. Наредно поглавље у трећем делу дисертације односи се на *Разлике у наставничким компетенцијама између наставника који раде према RWCT програму и према стандардном програму* (125-129.стр.) у којем су детаљно представљени добијени резултати унутар самопроцене наставничких компетенција, обе посматране групе наставника, а на основу прецизно формулисаних истраживачких задатака у нацрту истраживања, у делу области квалитета: настава и учење, образовна постигнућа и подршка ученика у личном и социјалном развоју У овом делу дисертације дата је и *Анализа главних компоненти упитника за ученике* (од 129-135.стр.) према којој су дефинисане и именоване матрице склопа/компетенције које су биле испитиване у односу на присуство/одсуство утицаја независних варијабли/карактеристика иновативног модела RWCT. Следеће поглавље у трећем делу дисертације односи се на *Разлике у ученичким компетенцијама између ученика који раде према RWCT програму и према стандардном програму* (135-142.стр.) у којем су детаљно представљени добијени резултати унутар самопроцене ученичких компетенције, обе посматране групе ученика, а на основу прецизно формулисаних истраживачких задатака у нацрту истраживања, у делу области квалитета образовна постигнућа ученика и подршка ученицима.

У четвртном делу дисертације, (IV ДИСКУСИЈА И АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА од 142-156.стр.) дата је *Рефлексја на анализу главних компоненти упитника за наставнике* (142-143.стр.) у којој су дефинисане компетенције за наставнике (Мотивисање ученика, Подстицање иницијативе код ученика, Подстицање личног и социјалног развоја ученика, Значај знања за академски успех, Упућивање на ваннаставне активности и Подстицање вредности код ученика) према којима су сагледане димензије испитиваног утицаја иновативног модела/програма RWCT. У поглављу *Анализа разлика у наставничким компетенцијама између наставника који раде према RWCT програму и према стандардном програму* (143-147.стр.) сагледане су, анализиране и забележене разлике у наставничким компетенцијама, са посебним освртом на добијене разлике у корист оних наставника који раде према програму RWCT. У овом делу дисертације, представљена је *Рефлексја на анализу главних компоненти упитника за ученике* (147-148.стр.) у којој су дефинисане компетенције за ученике (Укљученост у организације ученика, Подстицање социјалног и личног развоја, Значај знања за академски успех, Самосвест, Значај знања у свакодневници, Кооперативност, Подстицање иницијативе и Мотивисање ученика) према којима су сагледане димензије испитиваног утицаја иновативног модела/програма RWCT. У поглављу *Анализа разлика у ученичким компетенцијама између ученика који раде према RWCT програму и према стандардном програму* (148-156.стр.) детаљно су анализирани и продискутовани добијени резултати и разлике у ученичким компетенцијама, са посебним освртом на добијене разлике у корист оних ученика који раде према програму RWCT, а уз детаљну анализу и осврт на изостанак одређених очекиваних разлика у овом делу добијених резултата.

У петом поглављу дисертације (V ЗАКЉУЧАК од 156-168.стр.) представљена су *Закључна разматрања и импликације* (од 156-164.стр.), *Педагошке импликације* (од 164-166.стр.), *Ограничења у оквиру истраживања* (од 166-168.стр.) и *Предлози за даља истраживања* (од 168-171.стр.) у којима кандидаткиња износи преглед релевантних закључака након спроведеног истраживачког пројекта у оквиру дисертације, као и импликације на даља истраживања сродна теми, а детаљно су представљена и разматрана ограничења у оквиру спроведеног истраживања.

Посебно поглавље (VI ЛИТЕРАТУРА од 171-180.стр.) садржи приказ коришћене литературе и веб-извора.

Последње поглавље дисертације (VII ПРИЛОЗИ од 180- 207.стр.) садржи инструменте истраживања *Упитник за наставнике* и *Упитник за ученике*, као и релевантне прилоге настале применом релевантних статистичких метода обраде података.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов. Наслов докторске дисертације је јасно и прецизно формулисан, и у складу је са темом и садржајем истраживања.

Увод. У уводном делу дисертације јасно су дата основна полазишта у истраживању, сврха истраживања, значај студије, проблемска питања којима се студија бави и наведена су одређена ограничења у оквиру истраживања. У уводном делу прецизно је дата структура дисертације и описане су потребе за овим истраживањем.

Теоријски приступ истраживању. У теоријским поставкама рада на паралели традиционалних и савремених приступа настави од поучавања ка учењу и савременим конструктивистичким теоријама учења, кандидаткиња јасно представља фундаменте унутар којих се разматрају димензије иновативних модела наставе, посебице програма RWCT. *Настава усмерена на ученика* представља референтни дидактичко методички оквир програма RWCT, а у теоријском делу дисертације кандидаткиња детаљно приказује структуру наставе овог програма, у којој се подстиче функционално образовање ученика и стимулушу креативност, различити стилови учења, као и стратегије кооперативног учења, пројектне и тимске наставе. Теоријски приступ проблему обухвата и преглед истраживања релевантних за проблем којим се дисертација бави, а избор релевантних извора у овом домену, указује на способност кандидаткиње да нас у пресеку тако одабраних извора, уведе у проблем истраживања и укаже на његов значај.

Методолошка оријентација истраживања. У погледу методолошког дела рада евидентно је да је поглавље написано у складу са важећим стандардима емпиријских истраживања у друштвено-хуманистичким наукама и методици наставе. Проблем и предмет истраживања утемељени су на актуелним научним ставовима и сазнањима и јасно су исказани. Циљ и карактер истраживања експлицитно су одређени и операционализовани кроз истраживачке задатке, општу и посебне хипотезе. Кандидаткиња је дескриптивном методом представила варијабле истраживања, узорак, методе, технике и инструменте истраживања. Комплексност истраживачке процедуре односила се и на факторску анализу инструмента истраживања и валидацију инструмента. Избор истраживачког нацрта који одговара циљевима истраживања и омогућава проверу постављених хипотеза, указује на добре методолошке компетенције кандидаткиње. Инструменти истраживања су адекватно одабрани и описани. Нацрт је адекватно праћен одговарајућим статистичким поступцима.

Резултати истраживања. У овом делу дисертације дат је детаљан приказ резултата добијених након спроведених статистичких поступака, а према нацрту истраживања. У погледу испитивања латентне структуре инструмента (упитника за наставнике и ученике), примењена је анализа главних компоненти, а након спроведене паралелне анализе, као критерија за одабир броја компоненти, у овом поглављу прецизно су приказане и анализирани одабране компоненте за наставнике и ученике. Након примењене мултиваријатне анализе (MANOVA) детаљно су представљени резултати у смислу добијених разлика у наставничким и ученичким компетенцијама између наставника и ученика који раде према програму RWCT и према стандардном програму.

Подаци су обрађени адекватно одабраним статистичким поступцима и у складу су са постављеним задацима истраживања. Сви резултати су прегледно приказани у форми табела и графикана.

Дискусија и анализа резултата истраживања. У делу дисертације у којем се анализирају и интерпретирају добијени резултати након спроведеног истраживања, кандидаткиња адекватно одговара на релевантна питања постављена у оквиру проблема истраживања, поткрепљује и/или делимично и/или у потпуности оповргава постављене хипотезе, а кроз интерпретацију добијених резултата, упућује и на нова потенцијална истраживања сродна теми. У том смислу, дискусија задовољава све стандарде релевантне за овај део научног рада. Дискусија је постављена еклектички и јасно написана, а добијени резултати су критички и аргументовано анализирани. Интерпретација резултата које је кандидаткиња приказала, указују на добро познавање одабране проблематике и способност повезивања добијених резултата са релевантним корпусом досадашњих знања.

Закључак. У овом делу дисертације, представљена су закључна разматрања и импликације, у којима су сажето, јасно и прецизно сублимирани резултати докторске дисертације. Поглавље Закључак, доноси и педагошке импликације спроведеног истраживања, ограничења истраживања, као и предлоге за даља истраживања и импликације на образовно-васпитну праксу.

У делу **Литература**, наведене су коришћене библиографске јединице, које су актуелне и релевантно одабране за потребе дефинисане тематике студије.

У делу дисертације **Прилози**, приказани су инструменти истраживања (упитници за наставнике и ученике), као и релевантни прилози настали применом релевантних статистичких метода обраде података, а на које се кандидаткиња позивала у респективним деловима дисертације, *Резултати истраживања и Дискусија и анализа истраживања*.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести радове, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01. јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Вуковић, Л. и Костовић, С. (2015). Тимска настава у оквиру програма RWCT- Читањем и писањем ка критичком мишљењу. *Педагошка стварност бр. 4*, Нови Сад: Педагошко друштво Војводине, 608-621 (**M52**)
2. Вуковић, Л. и Костовић, С. (2016). Пројектна метода као корелат компетенцијском приступу образовању. *Педагошка стварност бр. 3*, Нови Сад: Педагошко друштво Војводине, 446-457 (**M52**)
3. Вуковић, Л. (2015). Нове интерактивне наставне методе као подстицај критичког мишљења. *Зборник радова Педагошки допринос унапређивању подучавања и учења*. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду-Институт за педагогију и андрагогију, 68-73 (**M63**)
4. Вуковић, Л. (2014). Професионални развој наставника као детерминанта унапређења рада школе. *Методички видици- часопис за методiku филолошких и других друштвено-хуманистичких предмета*, Нови Сад: Филозофски факултет, год.5, свеска 6, 193-210 (**M53**)
5. Вуковић, Л. (2015). Интеркултурално образовање као изазов унутар нове културне разноликости. *Зборник радова Контексти-Други међународни интердисциплинарни скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука*, Нови Сад: Филозофски факултет, 45-61 (**M63**)
6. Вуковић, Л. и Костић, М. (2015). Лидерство наставника као детерминанта нове образовне парадигме. *Зборник радова са XVIII Међународне научне конференције „Педагошка истраживања и школска пракса“ - Изазови и дилеме професионалног развоја наставника лидера у образовању*, Београд: Институт за педагошка истраживања, 106-109 (**M33**)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања био је испитати да ли и у којој мери програм RWCT доприноси остварености стандарда квалитета појединих области рада школе и то: настава и учење, образовна постигнућа ученика и подршка ученицима, у односу на ученике и наставнике који прате наставни процес према стандардном плану и програму. У истраживању су коришћени упитници и то *упитник за наставнике* и *упитник за ученике*, на којима је примењена факторијална анализа и валидација, што представља додатни истраживачки допринос овог рада, у смислу да се инструмент може користити и у будућим истраживањима постојања/одсуства утицаја иновативних модела наставе и учења на степен остварености стандарда квалитета рада школе. Истраживачки допринос рада огледа се у сагледавању различитих димензија програма RWCT који, како су нам показали ставови наставника и ученика, теоријски конципиран на приступу *наставе усмерене на ученика*, у већој мери подстиче функционално образовање ученика, стимулише креативност, различите стилове учења, као и стратегије кооперативног учења, пројектне и тимске наставе.

Одабрани истраживачки нацрт показао се прикладним за извођење закључака који сублимирају релевантне резултате истраживања:

- ✦ Потврђена је општа хипотеза да примена програма RWCT доприноси већој остварености стандарда квалитета рада образовно-васпитних установа
- ✦ У погледу *наставничких* самопроцена релевантних области квалитета, резултати су показали да наставници који раде по програму RWCT остварују више скорове на свим наставничким компетенцијама
- ✦ Врста предмета и дужина радног стажа (предиктори) немају утицај на наставничке компетенције
- ✦ Место школе/локалитет остварује ефекат у случају наставника из Ниша
- ✦ Пол не остварује значајан утицај у интеракцији која нам је била превасходно важна-у контексту програма RWCT, али остварује у корист женског пола, код наставника који раде по стандардном програму
- ✦ У погледу ученичких самопроцена релевантних области квалитета, ученици који раде по програму RWCT и стандардном, разликују се у својим компетенцијама, генерално
- ✦ Најзначајније разлике у корист ученика који раде по RWCT, показале су се на следећим компетенцијама: укљученост у организације ученика, истицању значаја знања за академски успех и подстицање иницијативе, уз маргиналну разлику на компетенцији подстицања социјалног и личног развоја ученика и у овом делу налазимо потврду дела опште и посебних хипотеза у односу на претпоставке у контексту ученичких компетенција
- ✦ У погледу разлика према полу и приоритетним областима/предиктори (опште и међупредметне компетенције) резултати су показали да поменуте варијабле остварују значајне самосталне ефекте на ученичке компетенције, у смислу да су више скорове оствариле припаднице женског пола и ученици који се школују за развијање естетских вредности
- ✦ Локалитет/место школе остварио је значајну интеракцију са наставним програмом, али уз напомену да су разлике међу ученицима који похађају одређени наставни програм забележене само у Новом Саду

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Приказ и тумачење резултата истраживања у докторској дисертацији изведени су на основу добро постављеног предмета, проблема, циља и карактера истраживања. Наведени резултати представљени су, протумачени и интерпретирани у теоријском и методолошком смислу, на адекватан и релевантан начин. У прикупљању података кандидаткиња је користила релевантну и савремену, домаћу и страну педагошку и литературу из области методике наставе, сходно томе резултати емпиријског истраживања су ваљано анализирани, а закључци добро засновани и одмерени. У анализи резултата, кандидаткиња је испољила критичност и спремност да аргументовано, јасно и прецизно изложи своје ставове. Сходно наведеним налазима, приказ и тумачење резултата се позитивно оцењују као значајан допринос научном и апликативном објашњењу испитиваног проблемског поља.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија оцењује да је докторска дисертација **Иновативни модели наставе и учења и обезбеђење квалитета рада средње школе**, кандидаткиње Лела Вуковић написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Комисија оцењује да докторска дисертација садржи све битне елементе потребне овој врсти академског рада.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Комисија оцењује да ова дисертација даје значајан допринос на пољу методике наставе и педагошке праксе. Конкретније, дисертација доноси емпиријску проверу иновативног модела наставе, програма RWCT, у смислу позитивне корелације, примене програма и већег степена остварености стандарда квалитета рада средње школе, у релевантним областима наставе и учења, образовних постигнућа и подршке ученицима у социјалном и личном развоју. Својеврсни допринос дисертације је и предлог инструмента (упитника) који је након факторске анализе и валидирања, могуће користити у емпиријским истраживањима будућих иновативних модела/програма наставе и учења и њиховог утицаја на педагошку праксу, у смислу обезбеђења квалитета и унапређења рада школе.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија оцењује да докторска дисертација кандидаткиње Леле Вуковић нема битних недостатака.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: да се докторска дисертација под насловом **Иновативни модели наставе и учења и обезбеђење квалитета рада средње школе** прихвати, а кандидаткињи Лели Вуковић одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

проф. др Оливера Кнежевић Флорић
председник комисије

проф. др Светлана Костовић
ментор

професор емеритус Милка Ољача
члан

др Радмила Бодрич, ванредни професор
члан

датум: 28.06.2017.